

Når museumsobjektene flytter hjem

«Bååstede. The Return of Sámi Cultural Heritage» er en bok for de aller mest spesielt interesserte, mener anmelder Siri K. Gaski om boka Bååstede.

ANMELDT AV: SIRI K. GASKI

Bååstede er et sørsamisk ord som betyr tilbake, og er dermed et ganske naturlig navn på et prosjekt hvor formålet er at Norsk folkemuseum og Kulturhistorisk museum skal tilbakeføre en stor del av sine samiske samlinger (cirka 1600 av 4000 objekter) til seks samiske museer. Prosjektet hadde sin forsiktede oppstart rundt 2007, med en foreløpig avslutning i 2019, og nevnes i den nye museumsmeldingen som noe man skal fortsette arbeidet med.

Fortsette, fordi en av forutsetningene for repatrieringen av materiale er at de samiske museene har lokaler og magasiner som eigner seg til tilbakeføring, og per dags dato er det ganske dårlig stilt for de fleste av dem. Hederlige unntak er sørsamiske Saemien sijte i Snåsa, hvor et nytt museumsbygg er under bygging, og lulesamiske Árran i tidligere Tysfjord, nå Hamarøy kommune, hvor lokalene er under utbedring.

TI-FEMTEN BEGYNNELSER

Selve boka, Bååstede. The Return of Sámi Cultural Heritage, består av satten engelskspråklige tekster, skrevet av et utvalg personer som har vært involvert i prosjektet på forskjellig vis. Flesteparten av artiklene er ganske korte. Den lengste er Kåren Elle Gaups introduksjon, på tjue sider. Dessverre gjør den både litt for mye og litt for lite ut av seg til å være en bærebjelke i antologien. Artikkelen hennes nevner veldig mye av det de andre forfatterne kommer tilbake til. Jeg skulle ønske dette heller hadde vært en introduksjon av

den typen man ofte er vant til fra fagbøker, hvor redaktørene går gjennom artiklene i antologien, trekker linjer, og påpeker viktige sammenhenger underveis.

Jeg har ikke inngående kjennskap til museumsfeltet, men dette er ikke en bok jeg vil si krever at man har det. Den er på noen måter skuffende lite krevende å lese, og de mange, korte artiklene gjør at det føles litt som en bok som består av ti-femten begynnelser, men som sjelden graver seg ordentlig dypt ned i materialet. En tydeligere oppdeling av tematikken, kanskje med en innledning til hver bolk, kunne gjort tekstene mer interessante å lese i sammenheng.

RELEVANSEN FOR ANDRE

Baksideteksten på boka slår fast at «the aim of the book is to inspire communities and activists who are engaged in similar issues of return around the world», etter å ha stilt spørsmålene «In a wider perspective, how can the case of the Sámi be of relevance to other indigenous peoples? How can international conventions and national legislation facilitate such requests?» Med noen få unntak tror jeg den feiler i det målet. Et av unntakene er Per B. Rekdals tekst om ICOM, den er for folk innenfor feltet som trenger paragrafer og fakta å slå i bordet med: viktig å ha med, vanskelig å forstå som menigmann.

Det er først i artikler som Gro B. Weens «Bååstede: Repatriation and Reparations» jeg blir en ordentlig engasjert leser, når hun går inn på museumsfaglig postkol-

KRONIKK

SIRI K. GASKI

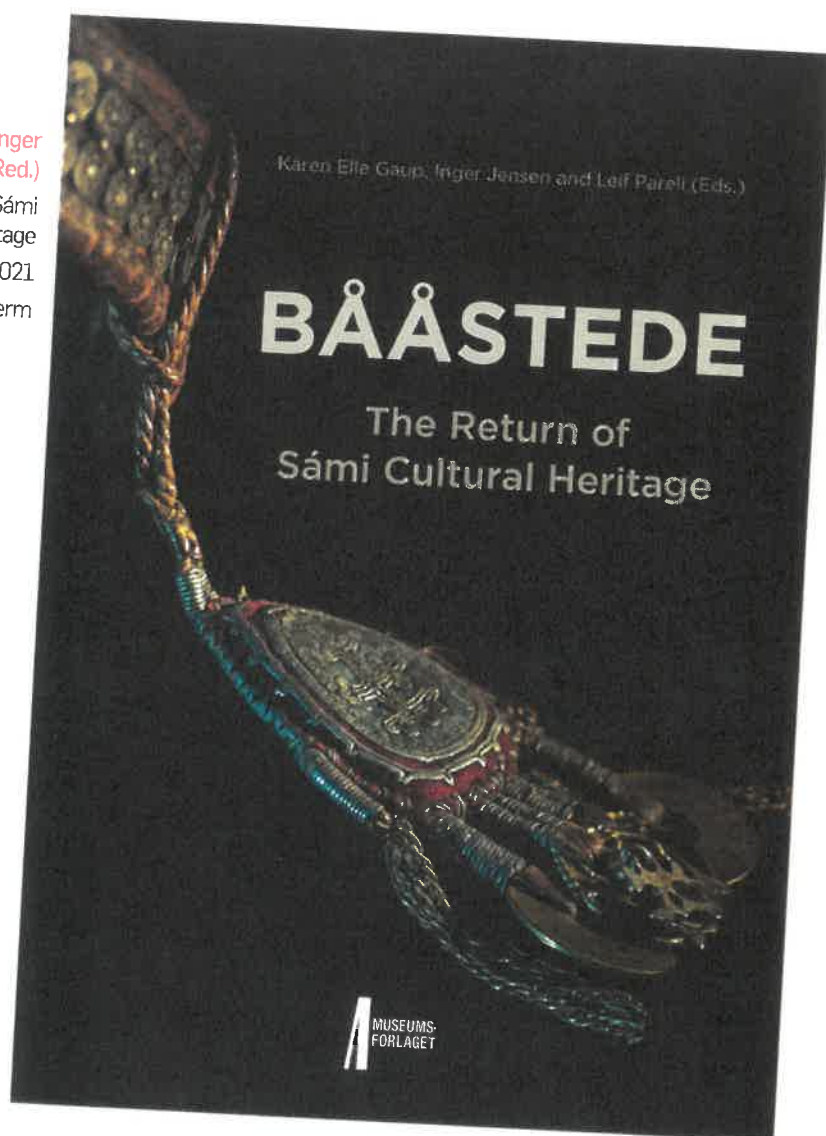
arbeider med Samisk bibliografi på Nasjonalbiblioteket, og fritanser ellers som oversetter, kritiker og skribent.

onial teori. Dette er et område jeg har lite kjennskap til, men som jeg endte opp med å bli skikkelig nysgjerrig på. Hennes tekst omtaler også noe av det jeg funderte på underveis i lesinga, er det nødvendig at objekter må bevares for alltid for å ha museumsfaglig verdi? I Leif Parelis artikkel, et annet høydepunkt i samlingen, nevnes en sieidi (en hellig gjenstand fra samisk religion). I 1997 returnerte Norsk folkemuseum siedien til Kautokeino, hvor den deretter ble plassert tilbake på fjellet den ble hentet fra i 1906. Dette fordi det var der den hadde verdi for gruppa den tilhørte, selv om man da risikerer at den etter hvert smuldrer vekk.

HARMONISK PROSESS?

Bååstede som antologi føles ikke som en aktivistisk bok – selv om det godt kan være at den er aktivistisk i massevis om man leser den med museumsøyne og ikke samiske øyne, som jeg gjør. I Liv Ramskjærs avsluttende tekst, som så vidt nevner hvordan British Museum og museer i USA forholder seg til repatriering, blir det tydelig for meg at Bååstede nok har foregått mer harmonisk enn mange andre repatrieringsdiskus-

Káren Elle Gaup, Inger
Jensen and Leif Pareli (Red.)
Bååstedde. The Return of Sámi
Cultural Heritage
Museumsforlaget, 2021
184 sider, myk perm

joner. Samtidig kan man også lure på om de involverte partene er litt for villige til å glatte over vanskelige diskusjoner underveis fordi man er fornøyd med slutresultatet? Det vil på mange måter være et forståelig valg, om så er tilfelle, men samtidig gjør det at boka neppe blir så nyttig for aktivistene den henvender seg til. De forskjellige artiklenes konklusjoner føles som variasjoner av «Vi møtte hverandre med respekt og hadde gemyttlige samtaler hvor vi til slutt endte opp med et resultat alle er fornøyd med.» Det kan nok ikke sies å være det vanligste resultatet når man snakker om diskusjoner som innbefatter samiske forhold, selv om man stadig hevder samene er et konsensusbasert folk.

Leif Pareli nevner inspirasjon prosjektet hentet fra lignende prosesser på Grønland, og Mille Gabriel kommer nærmere inn på dette i sin artikkel «Utimit: The Return of Cultural Heritage from Denmark to Greenland», en av de mest spennende artiklene i boka.

MER TEORI OG RØDE TRÅDER

Jeg hadde ønsket meg en artikkel eller to til som hadde gått dypere inn i det teoretiske rundt repatriering av materiale, for per nå er det Weens artikkel som baserer seg tyngst på teoriene, mens flesteparten av de andre tekstene handler om det mer praktiske: hva har man fått repatriert, hvor skal og kan man få repatriert materiale fra, både i Bååstedeprojektet og ellers. Om det skal være en bok som er

nyttig for andre (minoritets)grupper med lignende agenda, hadde det kanskje vært hjelpsomt med flere artikler som bygger opp under hva slags rammeverk man bør forholde seg til og viktige diskusjoner å ha, ikke oppramsinger av hvilke museer som har samisk materiale.

Den redaksjonelle mangelen på røde tråder gjør at artikler som Eeva-Kristiina Harlins artikkel «Sami Objects in Museum Collections and the Change of Paradigm: Sámi Repatriation and its history in the Nordic Countries» fort føles litt bortkastet, fordi hun bruker mesteparten av teksten på sånt som allerede er gjennomgått og nevnt i artiklene som kom før. Artikkelene har fått en utaknemlig plassering, og boka kunne klart seg uten den typen repetisjoner.

Dette er nok i utgangspunktet en bok skrevet for spesielt interesserte, men den henvender seg mest til de som er spesielt interesserte i Bååstedeprojektet spesielt, ikke repatriering generelt. Avhengig av hva man som leser er ute etter, er det enten positivt eller negativt. For min del lukket jeg boka og ønsket meg litt mer enn hva jeg fikk. Men det er kanskje sånt man må forvente når man diskuterer repatriering.